

Universitetskanslersämbetets examenstillståndsprövningar

Ansökan om tillstånd att utfärda yrkesexamen

Lärosäte: Karlstads universitet
Examen: Grundlärarexamen med inriktning mot arbete i fritidshem

Bedömningsområde: Förutsättningar

Yrkesexamen

Bedömningsgrunder:

Angiven examen är reglerad och ryms inom examensordningen.

Utbildningens innehåll inklusive eventuella inriktningar har rimlig omfattning och avgränsning i förhållande till yrkesexamen.

I ett rikstäckande perspektiv finns ett allmänt intresse av att examen får utfärdas.

Karlstads universitet (Kau) ansöker om tillstånd att få utfärda grundlärarexamen med inriktning mot arbete i fritidshem. Universitetet bedriver redan grundlärarutbildning inom inriktningarna mot arbete i förskoleklass och årskurs 1 – 3 respektive arbete i årskurs 4 – 6. Båda dessa inriktningar har nyligen granskats av UKÄ inom ramen för utbildningsutvärderingar och befunnits hålla hög kvalitet. Den föreslagna inriktningen mot fritidshem bygger på samma uppbyggnad av utbildningsvetenskaplig kärna (med hänsyn tagen till att hela utbildningen är på grundnivå), organisation av verksamhetsförlagd utbildning, personalbas, utbildningsmiljö, infrastruktur samt system för kvalitetssäkring som befintliga inriktningar. En tidigare genomlysning av förutsättningarna att ge utbildning inom fritidshem har dock krävt utveckling av kompetens, miljö och organisation som är specifik för det fritidspedagogiska området.

Kau har tidigare bedrivit fritidspedagogutbildning. I samband med tillståndsansökningarna 2010 ansökte universitetet om examenstillstånd, men beviljades inte. Bristerna gällde såväl lärarresurs och styrdokument som undervisnings- och examinationsformer, kurslitteratur samt progression. Lärosätets egen analys visade då att det skulle krävas större resurser än vad som kunde prioriteras för att kunna göra en förnyad ansökan. De regionala skolhuvudmännens starkt uttryckta behov av utbildade grundlärare i fritidshem och vilja att bidra till utbildningen i kombination med långsiktig uppbyggnad av förutsättningarna för utbildningen, har dock gjort att tiden nu är mogen att på nytt söka examenstillstånd. De vid den tidigare examenstillståndsansökan funna bristerna är åtgärdade och utbildningen har knutits till en framväxande forskningsmiljö inom det fritidspedagogiska området.

Skolhuvudmännen i Värmlandsregionen uttrycker att fritidspedagoger är den lärarkategori där det råder störst brist på behöriga. I flera värmländska kommuner är behörigheten betydligt under rikssnittet, vilken enligt Skolverket är 24 procent. Situationen förväntas bli förvärrad genom pensionsavgångar. Rekryteringen av behöriga lärare till de värmländska kommunerna försvåras även av att inget av de närliggande lärosätena bedriver grundlärarutbildning mot fritidshem.

Kau avser att inledningsvis inrätta 30 utbildningsplatser med inriktning fritidshem per år. Den högskoleförlagda utbildningen ska förläggas till campus och den verksamhetsförlagda utbildningen till övningsskolor. Det finns flera presumtiva övningsskolor för fritidshem i särskilt Karlstads kommun och intresset att få övningsskolor är stort på såväl kommunal som skolnivå. Anledningen till den planerade omfattningen av utbildningen är att den ger möjlighet till en ekonomiskt bärkraftig utbildning om den delvis kan bedrivas i samläsning med övriga grundlärarinriktningar, samtidigt som utbildningen kan etableras innan den möjligen expanderar.

Upplägget av tänkt utbildning framgår av figur 1. Enligt examensordningen omfattar utbildningen 180 hp, fördelat på 60 hp utbildningsvetenskaplig kärna (UVK), 30 hp verksamhetsförlagd utbildning (VFU) samt 90 hp ämnes- och ämnesdidaktiska studier bestående av 60 hp inom det fritidspedagogiska området (FRIPO), varav 15 hp självständigt arbete, och 30 hp inom ett eller två praktiska och estetiska ämnen. Kau har valt att enbart erbjuda idrott och hälsa som praktiskt/estetiskt ämne. Orsaken är att den planerade omfattningen inte medger att studenterna fördelas på flera parallella kurser. Utöver detta möjliggör valet av att fokusera på ett ämne en reell möjlighet till fördjupning inom ämnesområdet, vilket förbereder för undervisningens alla delar (planering, genomförande och utvärdering). Övriga estetiska ämnen kommer dock att beröras inom ramen för det fritidspedagogiska området. En specialisering mot Idrott och hälsa

svarar även mot studenters och skolhuvudmännens intresse. Kau har även stark kompetens inom idrott och hälsa som är ett huvudområde på avancerad nivå.

	År 1	År 2	År 3
ht	Lärares roll och verktyg - grundlärare i fritidshem, 6 hp	Idrott och hälsa I – grundlärare i fritidshem, 30 hp (inkl. Verksamhetsförlagd utbildning II – grundlärare i fritidshem, 7,5 hp)	Pedagogisk dokumentation som pedagogiskt redskap - grundlärare i fritidshem 7,5 hp
	Skola som system och idé – grundlärare i fritidshem, 9 hp		Verksamhetsförlagd utbildning III – grundlärare i fritidshem, 7,5 hp
	Lärares professionella förhållningssätt - grundlärare i fritidshem, 15 hp		Svenska för grundlärare i fritidshem, 7,5 hp
vt	Pedagogik och lärande i fritidshem, 30 hp (inkl. Verksamhetsförlagd utbildning I – grundlärare i fritidshem, 7,5 hp)	Idrott och hälsa II – grundlärare i fritidshem, 7,5 hp	Verksamhetsförlagd utbildning IV – grundlärare i fritidshem, 7,5 hp
		Fritidspedagogens pedagogiska redskap, 15 hp	Skola på vetenskaplig grund – grundlärare i fritidshem, 7,5 hp
		Naturvetenskap och teknik för grundlärare i fritidshem, 7,5 hp	Självständigt arbete för grundlärare i fritidshem, 15 hp

Figur 1. Programstruktur. Det fritidspedagogiska området markeras med mörkgrått och inriktningsämnet Idrott och hälsa i ljusgrått.

Utbildningen börjar med en termin UVK. Kurserna överensstämmer med de i övriga inriktningar av grundlärarprogrammet, men de har särskilda kursplaner med tydlig inriktning på fritidshem, särskilda seminariegrupper och seminarieledare med fritidshemskompetens. Andra terminen inriktas mot FRIPO och den första VFU:n. Kursen *Pedagogik och lärande i fritidshem*, 30 hp har delkurserna *Perspektiv, på barn, barndom och fritid*, 7,5 hp, *Identitetsskapande, sociala relationer och estetiska uttrycksformer*, 7,5 hp, *VFU I*, 7,5 hp samt *Specialpedagogik*, 7,5 hp. Det fritidspedagogiska innehållet omfattar barn och barndom, fritid i fritidshem, barns sociala relationer och identitetsskapande, utomhuspedagogik, estetiska lärprocesser, samverkan med kollegor, vårdnadshavare och olika samhällsinstanser. Specialpedagogik är tydligt framlyft utifrån perspektivet att bemöta elevers olikheter. Tredje terminen och början av fjärde terminen behandlar idrott och hälsa, som är det praktiskt/estetiska inriktningsämne som planeras att erbjudas. Inom denna del ges grunderna för att kunna undervisa i årskurs 1 – 6 inom ämnet samt att arbeta med friluftsliv, utomhuspedagogik och hälsa i fritidshemmet. VFU II, som utgör en delkurs har inriktning mot undervisning i idrott och hälsa. I fjärde och femte terminen ingår som en del av FRIPO grundläggande naturkunskaps- och teknik-, matematik- samt läs- och skrivinläring med stöd av utomhuspedagogik och estetiska lärprocesser. Undervisning i flerspråkiga miljöer behandlas särskilt. Under dessa terminer behandlas även UVK med betoning på pedagogiskt ledarskap och pedagogisk dokumentation/bedömning. Dessa kurser är specialutvecklade för fritidshem, även om vissa moment överensstämmer med dem i de andra inriktningarna av grundlärarprogrammet. Under termin 5 och i början av sista terminen ligger den avslutande VFU:n uppdelad på två kurser. Utbildningen avslutas med en kurs i vetenskaplig metod och utvecklingsarbete inom UVK som integreras i den inledande delen av kursen Självständigt arbete som avslutar utbildningen.

Bedömningsområde: Förutsättningar

Personal (Lärarkompetens och lärarkapacitet)

Bedömningsgrund:

Antalet lärare och deras sammantagna kompetens (vetenskapliga/konstnärliga/ professionsrelaterade och pedagogiska) är adekvat och står i proportion till utbildningens volym innehåll och genomförande på kort och lång sikt.

Den lärarkompetens som kommer att engageras i utbildningen består dels av lärarutbildare som verkar i grundlärarprogrammets befintliga inriktningar vid Kau, dels lärare med praktisk och estetisk kompetens som kommer att medverka i högre grad än i andra inriktningar samt dels lärare med specifik kompetens inom det fritidspedagogiska området. Den fritidspedagogiska kompetensen utgörs av tillsvidareanställda vid universitetet, där kärnan består av en professor och fyra adjunkter, varav en genomgår forskarutbildning och en även har specialpedagogexamen. Genom avtal med skolhuvudmännen kommer dessa att kompletteras med lärare och fritidspedagoger verksamma i fritidshem som på deltid kommer att medverka i utbildningen. Avtalen med skolhuvudmännen, inom ramen för den så kallade Värmlandsmodellen (se Arbetsliv och samverkan), innebär att de långsiktigt garanterar att särskilt kompetenta lärare och fritidspedagoger i fritidshem kommer att knytas till universitet och samtidigt vara kvar i verksamheten på fritidshem. Konstruktionen innebär större stabilitet än gängse adjungering av adjunkter, genom att skolhuvudmännen säkrar försörjningen av lärarutbildare och att de avtal som skrivs gäller under längre perioder. Samtidigt innebär konstruktionen fördelar mot att universitetet heltidsanställer adjunkter, genom att de kontinuerligt kan underhålla sin professionskompetens och fungera som kontaktlänkar mellan fritidshem och universitet.

Inom den utbildningsvetenskapliga kärnan kommer de första 15 hp samläsas med övriga inriktningar av grundlärarprogrammet, vilket gör att samma lärare är engagerade i samtliga inriktningar. Inriktningen mot fritidshem utgörs dock av en seminariegrupp, med egna professionskompetenta seminarieledare. Övriga 15 hp kommer att i högre grad vara inriktningsspecifik, vilket gör att andelen professionskompetens är högre.

Verksamhetsförlagd utbildning kommer att byggas på handledare med professionskompetens, vid Kau benämnda lokala lärarutbildare. Dessa rekryteras från skolhuvudmännen och genomgår handledarutbildning innan de träder in. Genom att den verksamhetsförlagda utbildningen knyts till övningsskolor kommer kraven på handledarutbildning att kunna uppfyllas. Kau tillämpar en modell i grundlärarprogrammet som innebär långtgående åtaganden för att kunna bli övningsskola, bland annat att det ska finnas en plan för att skolans lärare ska ha gått handledarutbildning inom tre år efter att avtal slutits och övningsskolans rektor ska sträva efter att upprätthålla graden av utbildade handledare vid personalomsättning. Samma modell ska tillämpas inom fritidshem.

Inom den praktisk/estetiska fördjupningsområdet idrott och hälsa utgörs kärnan av den idrottsdidaktiska kompetens som medverkar i grundlärar- och ämneslärarutbildning. Även i denna utbildning kommer dock lärare med fritidshemskompetens medverka för att säkra fritidshemsrelevansen.

Inom FRIPO kommer fritidspedagogisk kompetens kompletteras med didaktisk, ämnesdidaktisk och praktisk/estetisk kompetens. Kurserna specialutvecklas för fritidshemsinriktningen.

Genom rektorsbeslut har fastslagits att minst 50 procent av undervisningen i Kau:s utbildningsprogram ska ske med disputerade lärare. Detta kommer, som redovisas i lärartabellen, även kunna uppnås inom den planerade inriktningen mot fritidshem. Därtill kan läggas att 14 procent av undervisningen planeras ske med doktorander. Totalt sett kommer enligt lärartabellen 43 procent av undervisningen ske med lärare med fritidspedagogisk examen. Dessa utgörs dels av tillsvidareanställda lärarutbildade, dels görs satsningar att stärka fritidshemskompetensen genom att engagera fritidshemsverksamma lärare via

Värmlandsmodellen (se Arbetsliv och samverkan). Inom det fritidspedagogiska området finns en professor och en forskningsmiljö. Rekrytering av fritidspedagogisk disputerad kompetens planeras med stöd av Kau:s rekryteringsstrategi för att stärka utbildningen och forskningsmiljön ytterligare. Kau bedömer dock att det inte är långsiktigt hållbart att basera försörjningen av vetenskapligt kompetent personal på enbart rekrytering, utan har satsat på forskarutbildning av adjunkter. Två av adjunkterna med lärarexamen mot fritidshem bedriver forskarutbildning och förväntas ta examen inom två år. Ytterligare satsningar på forskarutbildning planeras inom det fritidspedagogiska området.

Alla lärare har i grunden den lagstadgade möjligheten till kompetensutveckling inom anställningen. Fakulteten, som har arbetsgivaransvar, kan tilldela ytterligare forsknings- och kompetensutvecklingsmedel. Detta gäller särskilt nyanställda lärare som kan få medel för att kunna etablera sig som forskare inom den nya organisationen. Finansiering av forskning kommer även från Lärarutbildningsnämnden, som ansvarar för fördelning av 9 procent av universitetets samlade forskningsanslag, och från externa bidrag. Detta gör att lärarutbildare vid Kau har förhållandevis hög andel kompetensutveckling. En särskild kompetenssatsning har påbörjats för att lärarutbildare ska få större kunskap om lärares arbete i dagens skola, såväl praktiskt och teoretiskt. Veckovisa praktikdagar med handledning i skolverksamheter under ett läsår kombineras med litteraturstudier, reflektioner, seminarier och ett avslutande symposium med deltagande av skolföreträdare och studenter. Beviljas examenstillstånd planeras satsningen utvidgas till att gälla även fritidshem, vilket skulle göra att lärarutbildare utan egen fritidshemserfarenhet kan få större förståelse för fritidshemmets förutsättningar och arbetsvillkor.

Bedömningsområde: Förutsättningar

Utbildningsmiljön

Bedömningsgrunder:

Det finns en för utbildningen vetenskaplig/konstnärlig och professionsinriktad miljö och verksamheten bedrivs så att det finns ett nära samband mellan forskning och utbildning.

Den utbildningsvetenskapliga forskningen vid Kau vilar på ämnesinriktade, ämnesdidaktiska och allmäntdidaktiska miljöer. Fakulteterna har arbetsgivaransvar för lärare och svarar för forskningsutrymme till lektorer och professorer och kompetensutveckling av adjunkter. Inom fakulteternas institutioner finns forskarutbildningsämnen och högre seminarier. Ett flertal institutioner har lärare verksamma inom lärarutbildningen. Huvuddelen av de lärare som planeras vara verksamma i utbildningen mot fritidshem är dock knutna till Institutionen för pedagogiska studier. Här ingår även de lärare som verkar inom fördjupningsämnet idrott och hälsa. De estetiskt inriktade lärarna finns inom Institutionen för konstnärliga studier.

Lärarytbildningsnämnden vid Kau har ett särskilt ansvar för lärarytbildningarnas forskningsförankring. Universitetet riktar 9 procent, drygt 20 mnkr årligen, av det samlade forskningsanslaget till LUN. Anslaget kanaliseras huvudsakligen via tre ämnes- och fakultetsövergripande ämnesdidaktiska forskningscentra, Centrum för samhällsvetenskapernas didaktik (CSD), Centrum för språk och litteraturredaktik (CSL) och Science, Mathematics, Engineering Education (SMEER). Dessa samlar även den fritidspedagogiska forskningen. Forskningen vid forskningscentren är praxisnära och yrkesrelevant. Satsningen på forskningscenter har varit ett framgångsrikt sätt att bygga starka forskningsmiljöer, vilket bland annat visas av framgång i att beviljas externa forskningsanslag. Ett annat kvitto på framgång är att ROSE (Research on Subject-specific Education), som bildats ur de ämnesdidaktiska forskningscentren utnämndes till stark forskargrupp inom universitetet. Vid universitetet finns även andra forskningscentra som stödjer forskningsmiljön inom fritidshem, främst Utbildningsvetenskapliga studier av barn och barndom (UBB) och Centrum för forskning om barns och ungdomars psykiska hälsa (CFBUPH).

Flertalet av de lärare som medverkar i grundlärarprogrammet och förväntas vara verksamma i undervisningen mot fritidshem har anknytning till forskningscentren och ROSE, antingen i de projekt de finansierar eller i högre seminarier. Forskningscentren har seminarieserier som liksom ämnesgruppernas seminarier bidrar till att sprida aktuell forskning inom lärarytlaget. Även studenter är välkomna.

Den fritidspedagogiska forskningen runt den professor som har inriktningen är knuten till Institutionen för pedagogiska studier. Forskningen finansieras delvis via forskningscentren och sker i samverkan med andra forskare som ingår i forskningscentren.

Studenter kommer att bli delaktiga i ett forskande sammanhang genom att få möta aktiva forskare och forskarstuderande i undervisningen som förmedlar rön från sin och annan aktuell forskning. Seminarier och skrivuppgifter kommer att utformas så att studenterna får bearbeta problemställningar med stöd av forskning och ett forskande arbetssätt. Litteratursökning och analys är därvid en viktig komponent. Det självständiga arbetet planeras i hög grad att skrivas i anslutning till pågående forskningsprojekt.Handledning och examination ska ske med hjälp av aktiva forskare.

Den professionsinriktade miljön är särskilt knuten till VFU. Det finns ett särskilt mentorslag inom grundlärarprogrammet med universitetsverksamma lärarytbildare. Detta stöttar studenterna och lokala lärarytbildare. Mentorslaget har regelbundna möten för att utveckla och samordna VFU:n. Mentorslaget kommer att förstärkas med fritidspedagogisk professionskompetens för att kunna ta ansvar för VFU:n i inriktningen mot fritidshem. Dessa kommer att ha ansvar för trepartssamtal och betygssättning inom inriktningen. Den professionsinriktade miljön kommer att stärkas av att VFU förläggs till övningskolor. Viktigt för den professionsinriktade miljön är att det kommer att finnas lärarytbildare även inom den högskoleförlagda utbildningen som är verksamma i fritidshem på del av sin anställning.

Bedömningsområde: Förutsättningar

Resurser

Bedömningsgrunder:

Det finns tillgång till en stabil och ändamålsenlig infrastruktur.

De tillgängliga resurserna utnyttjas effektivt för att hålla en hög kvalitet i verksamheten.

Kau har bedrivit grundlärarutbildning sedan 2011. Detta gör att infrastruktur i form av bibliotek och informationstekniska resurser finns på plats och successivt har utvecklats. Till biblioteksresurserna finns förutom litteratursamling och söksystem stödresurser även i form av särskilda ämnesbibliotekarier, stödsystem för studieteknik, vetenskapligt skrivande och särskilt stöd till studenter med funktionsvariation. IT-avdelningen tillhandahåller system, programvaror och studentsupport. Studierna sker med stöd av lärplattformen Canvas. Genom att utbildning i grundlärarprogrammet både ges på campus och på distans vid lärcentra har digitala resurser i form av bland annat e-infrastruktur, stödresurser och inspelade föreläsningar utvecklats för distansutbildningen som kommer även campusutbildningen tillgodo. Inriktningen mot fritidshem planeras dock endast ges vid campus.

För lärare kompletteras IT-stödet med det IKT-stöd för att kunna utveckla lärplattformen och andra digitala resurser pedagogiskt. Detta ges av Universitetspedagogiska enheten, som även ansvarar för pedagogisk utveckling och kompetensutveckling.

En viktig del av infrastrukturen är övningsskolorna. Studenternas placering på övningsskolor under VFU ger en koncentration av studenter och en högre grad av handledarutbildade, legitimerade lärare i fritidshem. Övningsskolemodellen möjliggör också ett kontinuerligt utbyte mellan universitet och fritidshem. Under den högskoleförlagda utbildningen tjänar övningsskolorna som en arena för praktikkontakt för studenterna där de kan göra fältuppgifter i form av observationsstudier och andra projekt.

De legitimerade lärare i fritidshem som på deltid verkar som lärarutbildare kan ses som ett komplement till övningsskolor och bidrar till ett nära samspel mellan teori och praktik. För att få stabilitet och kontinuitet, som inte är personbunden, har femårsavtal ingåtts mellan Karlstads kommun och universitetet, vilket innebär att kommunen garanterar att tillhandahålla de legitimerade lärare i fritidshem som utbildningen behöver som adjungerade adjunkter och lokala lärarutbildare. Universitetet ansvarar för deras kompetensutveckling.

En central resurs för utbildningens administration och samordning är lärarutbildningens kansli. Här finns VFU-handläggare som sköter placeringen av studenter under VFU och organiserar terminsvisa VFU-dagar som kompetensutveckling för lokala lärarutbildare. Här finns också fyra utbildningssamordnare som på lärarutbildningsnämndens och dekanens uppdrag kontinuerligt följer upp utbildningarna, utreder, samordnar utvecklingsarbete samt tar fram beslutsunderlag till nämnden. Detta arbete är en viktig del i kvalitetssäkringen och utvecklingen av utbildningen. Under kansliet organiseras även Regionalt utvecklingscentrum för skola, RUC (se Arbetsliv och samverkan).

Bedömningsområde: Utformning, genomförande, resultat

Styrdokument (Utbildningsplan och kursplaner)

Bedömningsgrunder:

Det finns utbildningsplan och kursplaner för hela utbildningen.

Utbildningsplan och samtliga kursplaner bifogas. Dokumenten har tagits fram av en arbetsgrupp bestående av tänkta kursledare, företrädare för de ämnen som kommer att ansvara för kurserna, samt representanter för studentkår och skolchefgruppen i Värmland. Framtagandet av kursplaner inom FRIPO har letts av professorn i pedagogiskt arbete med inriktning fritidshem. Utveckling av dokumenten har skett med stöd av lärarutbildningens kansli.

För att försäkra progression och konstruktiv länkning, vilka är förutsättningar för att försäkra uppfyllelsen av examensmålen, har lärandemål för kurserna utvecklats med stöd av en progressionsmatris. I denna matris framgår sambandet mellan examensmål och lärandemål. Utifrån matrisen har även examinationsformer och bedömningskriterier bestämts.

Utbildningsplanen och kursplaner har granskats av lärarutbildningens kursplanegrupp som på lärarutbildningsnämndens uppdrag ansvarar för att bereda och fastställa alla kursplaner inom lärarutbildningen. Utbildningsplanen fastställs av lärarutbildningsnämnden. Kursplanegruppen leds av prodekan och består av student- och lärarrepresentanter och beredningsstöd från lärarutbildningens kansli. Framtida förändringar av utbildnings- och kursplaner kan initieras av företrädare för berörda ämnen, av programledare via programråd, av lärarutbildningens kansli eller dekan och lärarutbildningsnämnden. Ett viktigt underlag för förändringar av utbildnings- och kursplaner är de program- och kursanalyser som skrivs efter varje program- respektive kurstillfälle. På programnivå har programrådet ett särskilt ansvar att bevaka kvaliteten i utbildningen (se Studentperspektiv).

Bedömningsområde: Utformning, genomförande, resultat

Säkring av examensmål

Bedömningsgrund:

Genom utbildningens utformning genomförande och examination säkerställs att studenterna uppnått målen i examensordningen när examen utfärdas.

Utbildningen har utformats med en tydlig progression mot examensmålen. En progressionsmatris togs därför fram, där kursernas lärandemål relateras mot examensmålen. Grundat på en analys av progressionsmatrisen reviderades sedan lärandemålen och kursplanerna för att få en väl sammanhållen utbildning med genomtänkt progression och tydlig konstruktiv länkning, så att lärandemål, betygsunderlag och examinationer tillsammans säkerställer uppfyllelsen av examensmålen. En samlad analys, med särskilt fokus på lärandemål och examinationsformer, gjordes för att fastställa att utbildningen leder till att examensmålen kan uppnås och säkerställas. Innan utbildningen kan startas kommer betygs-kriterier formuleras och analyseras i relation till lärandemål och examinationsformer.

Utbildningen bygger på ett växelspel mellan utbildningens delar. I UVK under första terminen introduceras studenterna till skolsystemet och fritidshemmet. För att tidigt kunna få en professionsidentitet bildar fritidshemsstudenterna en särskild seminariegrupp med professionskompetenta seminarieledare. Samläsning med övriga inriktningar av grundlärarprogrammet bidrar till förståelse för det sammanhang som fritidshemmet och dess lärare verkar inom. Den första delen av studierna inom FRIPO bygger på innehållet i UVK, men utifrån ett tydligt fritidshemsperspektiv. Särskilt tydligt är detta inom områdena utveckling, lärande och specialpedagogik samt sociala relationer. Under andra terminen byggs även den introduktion om estetiska lärprocesser som skett i UVK på för att senare kunna tillämpas i ämnesundervisning.

Den fritidspedagogiska grunden tillämpas inom inriktningsämnet idrott och hälsa som ger behörighet att undervisa inom ämnet i årskurs 1 – 6. Studenterna får även tillägna sig nya redskap att tillämpa i ämnesundervisning, inte minst utomhuspedagogik. Därefter behandlas inom FRIPO naturkunskap och teknik respektive grundläggande matematik- läs- och skrivinläring. I samband med läs- och skrivinläring behandlas frågor om flerspråkighet. Utbildningen är således tydligt didaktiskt inriktad, där färdigheterna från tidigare kurser integreras. Detta gäller inte minst användningen av digitala verktyg, som introducerats redan under första UVK-terminen och senare successivt fördjupats.

Interfolierade i de ämnesinriktade FRIPO-kurserna finns UVK-kurser fokuserade på ledarskap och pedagogisk dokumentation/bedömning. Kurserna är specialutvecklade för programmet, vilket ökar möjligheten till integrering med FRIPO.

Utbildningen avslutas med en metodkurs som knyter an och delvis integreras med det självständiga arbetet. Studenterna introduceras dock i vetenskapsteori och vetenskaplig metod redan första terminen. Det vetenskapliga förhållningssättet utvecklas successivt under utbildningen genom uppgifter med stegrande komplexitet, där studenterna även får träna sökning och värdering av litteratur och vetenskapligt skrivande. Dessa kunskaper tillämpas och utvecklas i individuella skriftliga uppgifter med krav på formell struktur och vetenskapligt grundat innehåll. Dessa görs under termin 2 för att fördjupa de specialpedagogiska inslagen i FRIPO, i termin 3 kring centrala hälsoteorier i idrott och hälsa, i termin 4 kopplat till ledarskap och skolutveckling i UVK samt i termin 6 i metodkursen som förberedelse för det självständiga arbetet. Det pågår nu ett arbete att utveckla och säkra det självständiga arbetet i grundlärarprogrammet. Erfarenheterna från detta arbete kommer att påverka upplägg och genomförandet av det självständiga arbetet även beträffande fritidshem.

Förmågan att undervisa utvecklas exempelvis genom så kallad mikroundervisning. Mikroundervisning är en nerskalad undervisningssituation där komplexiteten och omfattningen reducerats. Studenten får träna transformation av faktainnehåll till undervisning, planering, genomförande och utvärdering av

undervisning samt kan få direkt återkoppling. Mikroundervisning tillämpas såväl i de mer generella som i de ämnesinriktade delarna av FRIPO samt i inriktningsämnet. Mikroundervisning förbereder och samspelar med VFU. Den första VFU-perioden är kopplad till pedagogik och lärande inom FRIPO, den andra till inriktningsämnet idrott och hälsa, den tredje i samband med ämnesstudierna inom FRIPO i naturvetenskap/teknik, matematik och svenska, medan den fjärde och avslutande VFU-perioden sker före metodkurs och självständigt arbete.

Centralt i säkrande av examensmålen är att examinatorer och kursansvarigs uppgifter är tydligt definierade. Kursansvarig ansvarar för systematisk uppföljning av kursresultatet, dels med avseende på studenternas prestationer, men också med utgångspunkt från studenternas synpunkter och lärarnas erfarenheter. Vid Kau finns en modell med kursarbetslag. Dessa har till uppgift att diskutera kursernas resultat, något som kan leda till förändringar av genomförande, innehåll och eventuellt kursplaner. Kursutvecklingen i kurslaget tar form av kollegialt lärande. Inom Institutionen för pedagogiska studier sker även regelbundna möten mellan examinatorer, kursansvariga och administratörer i syfte att värna och stärka samarbetet inom kurslagen och sprida erfarenheter mellan utbildningar.

Inriktningen mot fritidshem kommer ingå i programrådet för grundläroprogrammet. Programrådet ansvarar för programmets kvalitetsutveckling på uppdrag av LUN och i samverkan med kansliet, institutioner och ämnen samt studentkår. Programrådet sammansätts av arvoderade lärar- och studentrepresentanter och analyserar utifrån beredda underlag bland annat genomströmning, progression och kursutveckling. Erfarenheterna från kurserna och studenternas synpunkter utifrån kurs- och programanalyser diskuteras även.

Bedömningsområde: Utformning, genomförande och resultat

Jämställdhet

Bedömningsgrund:

Utbildningen är användbar och förbereder studenterna för ett föränderligt arbetsliv. Ett jämställdhetsperspektiv kommer att beaktas i utbildningens innehåll och utformning.

Kau har liksom övriga lärosäten fått ett regeringsuppdrag att jämställdhetsintegrera verksamheten. I den gällande handlingsplanen fastslås att jämställdhetsperspektivet ska ingå i alla utbildningar och framgå i examensmål, kursplaner och utbildningsplaner. Kau har beslutat att prioritera lärarprogrammen samt andra professionsprogram med sned könsfördelning. Lärarutbildningsnämnden har genomfört en översyn över lärarprogrammen och initierat åtgärder. De utvecklingsbehov som särskilt identifierats i grundlärarprogrammet är att explicitgöra jämställdhetsperspektivet och synliggöra progressionen. En omfattande revision av UVK i grundlärarprogrammet pågår och nya kursplaner har implementerats för första terminens kurser. Förändringarna innebär att den genusvetenskapliga grunden förstärks och jämställdhetsperspektivet förtydligas i lärandemål för att försäkra successiv fördjupning när det integreras i undervisningen. Utöver det ovan nämnda har samtliga studierektorer fått särskild utbildning för att kunna beakta jämställdhet vid tjänsteplanering. Lärarna inom berörda institutioner har även utbildats i grunderna i jämställdhet och normkritik. Kau tillhandahåller också en webbaserad utbildning om jämställdhet.

I samtliga VFU-perioder finns ett lärandemål som berör jämställdhet, som formuleras som att studenten ska kunna "reflektera över", "med viss handledning integrera" respektive "integrera ett normkritiskt perspektiv i den pedagogiska verksamheten med fokus på jämställdhet och jämlikhet". Under första VFU-perioden ska erfarenheterna från VFU samt reflektioner med stöd av Lgr11 och litteratur examineras skriftligt och presenteras muntligt med digitalt stöd på ett seminarium. I de senare VFU-perioderna examineras målet under VFU:n. I bedömningsunderlaget för sista VFU-kursen förtydligas målet som att studenten:

- bemöter och ger utrymme till elever utifrån en medveten strategi med syfte att öka jämställdhet och jämlikhet både i direkta undervisningssituationer och i övrig verksamhet
- undervisar om jämställdhet och jämlikhet eller medvetet och strukturerat använder normkritiska perspektiv i undervisning om annat innehåll
- bidrar till att lyfta normkritiska perspektiv i kollegiala samtal och skolutvecklingsarbete.

lokala lärarutbildare som handleder under VFU har upplevt att de saknat tillräcklig kompetens att bedöma uppfyllelsen av det jämställdhetsrelaterade lärandemålet, varför Kau satt in särskilda åtgärder för att stärka kompetens hos lokala lärarutbildare på området. Under 2018 hölls en föreläsning om genuspedagogik med inbjuden föreläsare och 120 deltagare, jämnt fördelade mellan lokala lärarutbildare och studenter. En särskild VFU-dag för lokala lärarutbildare har avhandlat normkritik och hur lärandemålet kan bedömas. Dessa frågor har nu även lyfts in i handledarutbildningen för lokala lärarutbildare.

I utvecklingen av kurserna inom FRIPO har jämställdhetsperspektivet lyfts fram. Perspektivet finns när normers påverkan på barns uppväxtvillkor behandlas i första delkursen i den första kursen *Pedagogik och lärande i fritidshem*. I den andra delkursen är jämställdhet en viktig aspekt av identitetsskapande och grupprocesser. I den fjärde delkursen behandlas inkluderande undervisning främst ur ett specialpedagogiskt och jämlikhetsperspektiv, men jämställdhet lyfts fram som en viktig förutsättning. Jämställdhet berörs även i de avslutande kurserna inom FRIPO som inriktas på undervisning och stöd vad gäller naturkunskap, teknik, matematik och språk. Exempelvis uttrycks i lärandemålen att kunna reflektera ur ett jämställdhetsperspektiv kring egen förståelse av och användningen i fritidshemmet av naturvetenskapliga fenomen och teknik i vardagen.

Bedömningsområde: Arbetsliv och samverkan

Bedömningsgrunder:

Utbildningen är användbar och förbereder studenter för ett föränderligt arbetsliv. Relevant samverkan sker med det omgivande samhället.

Den planerade utbildningen har utvecklats i nära samverkan med skolhuvudmännen i Värmland och med stöd av skolchefgruppen. Två skolchefer har ingått i den arbetsgrupp som tagit fram ansökan och utvecklat programstrukturen och kommit med synpunkter på innehållet i kursplaner. Även genomförandet kommer att ske i samverkan med skolhuvudmännen. Detta sker främst genom att verksamma fritidspedagoger kommer att knytas till utbildning genom avtal med skolhuvudmännen inom ramen för Värmlandsmodellen. Detta är en överenskommelse som slutits med skolhuvudmännen i Värmland för att involvera professionens främsta företrädare på del av tjänst i yrkesförberedande moment. För fritidshemsutbildningen förbinder sig berörda kommuner att frigöra legitimerade lärare i fritidshem så att de kan medverka i såväl de högskoleförlagda som de verksamhetsförlagda delarna av utbildningen. Inledningsvis sker en koncentration på Karlstads kommun, vilket har stöd av skolchefgruppen och beror på att en stor del av de legitimerade lärarna i fritidshem Värmland är verksamma inom Karlstads kommun. Universitetet ansvarar för kompetensutveckling. Individuella avtal upprättas sedan med enskilda lärare. Om en av de lärare i fritidshem som medverkar i utbildningen av någon anledning slutar ansvarar kommunen för att en annan ersätter. Urvalet av personer sker i samråd mellan kommunen och universitetet. Fördelen med konstruktionen för Kau är att den kombinerar samma långsiktighet som gäller universitetets tillsvidareanställda lärare med att lärarutbildaren kontinuerligt är verksam i fritidshemmet. Därmed garanteras att professionskompetensen hålls aktuell, vilket är en förutsättning för utbildningens användbarhet för arbetslivet.

Utbildningen bygger på att VFU knyts till övningsskolor eller övningsfritidshem. Detta innebär koncentration av studenter och handledarutbildade behöriga lärare på de fritidshem som studenterna placeras på under sin VFU. Den organisation som implementerats för grundlärarprogrammet vid Kau innebär att skolor ansöker om att bli övningsskolor och förbinder sig bland annat att samtliga lärare ska genomgå handledarutbildning och att medverka i samverkansgrupper. Samma modell kommer att tillämpas för fritidshem. Övningsskolor möjliggör kvalitetsutveckling och kvalitetssäkring av VFU, men är även en resurs för att kontinuerligt i den högskoleförlagda utbildningen skapa praktikkontakt genom fältstudier och projekt. Detta ger ett kontinuerligt växelspel mellan teori och praktik, vilket skapar förutsättningar för att förbereda studenterna för yrkeslivet. De samverkansgrupper som är kopplade till övningsskolorna har även en betydelsefull roll för att säkerställa att utbildningen skapar förberedelse för yrkeslivet.

För att vara förberedda på ett föränderligt arbetsliv måste stunderna under utbildningen utveckla generiska kunskaper och förmågor att utveckla verksamheten grundat på evidens och egen erfarenhet. Denna kompetens utvecklas kontinuerlig under utbildningen och prövas särskilt i sista terminens VFU och självständiga arbete. För att skapa beredskap för framtida utveckling av fritidshemets roll betonas fritidshemmet som social institution, genom bland annat fokus på specialpedagogik och flerspråkighet. För att ge förutsättningar att själv utveckla arbetets innehåll och sin lärarroll finns fokus på didaktik.

Bedömningsområde: Studentperspektiv

Bedömningsgrund:

Utbildningen verkar för att studenterna ska ta en aktiv roll i arbetet med att utveckla utbildningens innehåll och genomförande.

Vid Kau finns strukturer för studentinflytande som direkt kan tillämpas i den föreslagna utbildningen. Studentrepresentanter utsedda av studentkåren finns i alla beslutande och beredande organ vid Kau. I lärarutbildningsnämnden, vid programledarmöten och kursplanegruppen tar studentrepresentanterna en mycket aktiv del i utvecklingen av utbildningen och dess kvalitet. Som ledamöter har även studenter möjlighet att väcka frågor för utredning och beslut. Dekanen har även månatliga möten med studentkåren.

Programrådet har en central roll i att följa upp och utveckla kvaliteten i programmet. Det finns för närvarande ett programråd för grundläroprogrammets övriga inriktningar vilket kommer att ta ansvar även för inriktningen mot fritidshem genom att särskilda student- och lärarrepresentanter som representerar utbildningen utses. Studentperspektivet i programråden har stärkts genom att fasta representanter utses av studentkåren och arvoderas för att fånga upp medstudenternas synpunkter. Studenternas uppfattning har stor tyngd i programfrågor, särskilt eftersom de är de enda som medverkar i hela utbildningen. Programrådets möten dokumenteras i minnesanteckningar som sprids till studenter och lärare.

Kontinuerlig uppföljning av kurser och program vid Kau sker med hjälp av ett universitetsgemensamt systemstöd för inhämtning och dokumentation av studenters och ansvariga lärares synpunkter. Systemet bygger på standardiserade digitala enkäter som besvaras av studenter. Dessa frågor kompletteras med kurs- och programspecifika frågor. Enkäterna sammanställs automatiskt i ett dokument som bildar stomme för den analys som ska skrivas av kursansvarig. Kursanalysen omfattar beskrivning av åtgärder som genomförts sedan föregående analystillfälle, resultat av kursenkäten, lärarnas erfarenheter, kursansvarigs bedömning samt föreslagna förändringar till nästa kurstillfälle. I kursanalysen kompletteras kursenkäterna med annat material som visar studenternas uppfattning, såsom muntlig eller formativ värdering. Förutom att detta skapar en dialog med studenterna om kursutveckling och visar att deras uppfattning tas på allvar, gör dessa kompletterande kursvärderingar systemet mer robust i de fall svarsfrekvensen på enkäten är låg.

Kursanalyserna publiceras på kurssidan på lärplattformen Canvas och finns även tillgänglig på kommande kurstillfällens kurssidor. Vid kursstart redogörs även för de förändringar av kursen som inträffat sedan senaste kurstillfälle. Studentsynpunkterna utnyttjas kontinuerligt för att utveckla kurserna. Exempel på förändringar grundade på kursutvärderingarna som skett i grundläroprogrammet är flyttande av inlämning av examinationsuppgifter för att få jämnare arbetsbelastning. Grundlärostudenter har i kurs- och programvärderingar exempelvis efterlyst större inslag av specialpedagogik, kunskap om att undervisa i flerspråkiga miljöer, samt fördjupad kunskap om konflikthantering. Detta bedöms också vara relevant för arbete i fritidshemmet, varför dessa inslag fått framträdande plats i den föreslagna utbildningen.

För att förstärka studenternas roll i utvecklingen av lärarutbildningsprogrammen har samarbetet med studentkåren utvecklats, för att studenterna ska kunna agera mer samordnat. Lärarutbildningsnämnden har även gett uppdrag till kåren, bland annat att göra fokusintervjuer bland studenter för att fånga attityder som inte kommer fram i kursvärderingar.